

невиконання умов договору має право звернутися до нотаріуса. На підставі виконавчого напису нотаріуса аліменти будуть стягуватися державною виконавчою службою у розмірі, визначеному в договорі [2].

Таким чином, медіація та договірні конструкції є запорукою цивілізованого вирішення питань таких, як: утримання дружини/чоловіка, дітей та уникнення судових спорів у цій сфері; способом збереження здорових відносин між подружжям, членами сім'ї, батьками і дітьми, тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січня 2002 р. № 2947-III [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
2. Анохіна В. Договори за сімейним кодексом. [Електронний ресурс]. URL: <http://yaradnik.com.ua>
3. Медіація у професійній діяльності юриста: підручник /авт.кол.: Т.Білик, Р.Гаврилюк, І.Городиський [та ін.]; за ред. Н.Крестовської, Л.Романадзе. – Одеса: Екологія, 2019. 456 с.
4. Михальнюк О. Договір подружжя про надання утримання. [Електронний ресурс]. URL: http://nbiv.ua.>j-pdf>unukr_2015_2_5__ (дата звернення 14.04.2021)

УДК 347

Пленюк М. Д.

д.ю.н., професор, в.о. ученого секретаря

Київського регіонального центру

Національної академії правових наук України

ДО ПИТАННЯ ПРО ФОРМИ ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ-СИРІТ І ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ В УКРАЇНІ

Серед усіх найважливіших проблем, які сьогодні обговорюються юридичною спільнотою, важливе місце займає й питання щодо форм влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, та насамперед подальше удосконалення законодавства України в цій сфері. Розвиток цього напрямку перебуває під пильною увагою не лише науковців, а й усіх громадян держави без винятку. Це пов'язано насамперед з відсутністю єдності у підходах щодо форм влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, а також вироблення єдиного механізму захисту порушених прав та інтересів дітей, які потрапляють в сім'ю.

Сучасне прагнення української держави стати повноправним членом світового співтовариства зумовлює спрямування усіх зусиль державних органів

на першочергове застосування універсальних міжнародно-правових стандартів, дотримання прав і свобод людини та національних правових норм у цій сфері. Однак враховуючи принцип пріоритетності національного влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, що повною мірою відповідає усім міжнародно-правовим актам, доводиться констатувати низький рівень розвитку цих відносин в державі. Питання усиновлення, забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа, залишається критичним, без сумніву потребує негайного вирішення з боку Міністерства соціальної політики України.

За офіційної інформацією Міністерства соціальної політики станом на 01.10.2020 року в Україні функціонує 1194 дитячих будинків сімейного типу, в яких виховується 8 177 дитини [1]. За підсумками служби (управління) у справах дітей Житомирської міської ради за 2020 рік на обліку перебувало 528 дітей. Зокрема з 53 дітей, яких взято на облік у 2020 році, усиновлено – 5; влаштовано під опіку/піклування – 34, у дитячий будинок сімейного типу – 2, у прийомну сім'ю – 1, повернуто на виховання батькам – 1; 1 дитина набула статусу, перебуваючи у закладі інституційного догляду та виховання дітей; 4 дітей тимчасово влаштовані у сім'ї родичів/знайомих [2]. З наведеного зрозумілим те, що сфера влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні потребує додаткового аналізу та наукового вивчення.

На нашу думку, у процесі оновлення українського законодавства саме зарубіжний досвід, зокрема аналіз щодо створення, організації, діяльності механізму правового регулювання фостерних сімей, будинків сімейного типу, опіки та піклування має буде корисним для подальшого удосконалення правового регулювання у сфері сімейних відносин.

Серед найбільш поширених форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування є опіка та піклування. Загальні положення про опіку та піклування в українському законодавстві регулюються ЦК України. Главою 6 ЦК України детально регламентуються питання встановлення опіки та піклування, призначення опікуна та піклувальника, права та обов'язки, скасування опіки та піклування щодо осіб, цивільна дієздатність яких обмежена, або осіб, які визнані судом недієздатними, та інше. Перелічені можливості встановлення опіки та піклування за ЦК України в основному відбуваються в судовому порядку та, відповідно, з великою тратою часу. Натомість сімейним законодавством (гл. 19) пропонується врегульовувати відносини опіки і піклування над дітьми-сиротами і дітьми, позбавленими батьківського піклування, за рішенням органів опіки і піклування. Зокрема у ст. 224 СК України передбачено, що опікуном, піклувальником дитини може бути за її згодою повнолітня дієздатна особа. Призначення дитині опікуна або піклувальника органом опіки та піклування відбувається при врахуванні особистих якостей особи, її здатність до виховання дитини, ставлення до неї і, найголовніше, бажання дитини.

Враховуючи перелік вимог, який надається у ст. 212 СК України щодо усиновлювачів вважаємо, що до опікунів та піклувальників повинні застосовуватися аналогічні вимоги. Зокрема, опікун чи піклувальник не повинен: бути обмежений у дієздатності чи визнаний недієздатним; позбавлений батьківських прав, якщо ці права не були поновлені; перебувати на обліку або лікуванні у психоневрологічному чи наркологічному диспансері; зловживати спиртними напоями або наркотичними засобами; не мати постійного місця проживання та постійного заробітку (доходу); страждати на хвороби, перелік яких затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я; іноземцем, що не перебуває у шлюбі, крім випадків, коли іноземець є родичем дитини; за станом свого здоров'я потребувати постійного стороннього догляду; бути особою без громадянства; перебувати у шлюбі з особою, яка відповідно до пп. 3–6, 8 і 10 ст. 212 СК України не може бути усиновлювачем (опікуном/піклувальником). Окрім цього, не менш важливими вважаємо й ознаки відмови від опіки/піклування, зокрема це коли опікун чи піклувальник були засуджені за злочини проти життя і здоров'я, волі, честі та гідності, статевої свободи та статевої недоторканності особи, проти громадської безпеки, громадського порядку та моральності, у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, а також за злочини, передбачені ст. 148, 150, 150¹, 164, 166, 167, 169, 181, 187, 324, 442 Кримінального кодексу України, або мають непогашену чи не зняту в установленому законом порядку судимість за вчинення інших злочинів. Вважаємо, що наведені вимоги є абсолютно обґрунтованими та такими, що виправдали себе у реаліях сьогодення.

Отже, зважаючи на вищенаведене, доходимо висновку, що Україні свого удосконалення потребують акти законодавства, що стосуються зокрема опіки і піклування, а також й патронату, прийомної сім'ї, дитячого будинку сімейного типу, в тому числі й щодо участі іноземних громадян в цих відносинах. Певного перегляду в бік посилення потребує й нормативне забезпечення принципу пріоритетності національного законодавства тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мінсоцполітики про пріоритетні форми влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування - дитячий будинок сімейного типу. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minsocpolitiki-pro-prioritetni-formi-vlashtuvannya-ditej-sirit-i-ditej-pozbavlenih-batkivskogo-pikluvannya-dityachij-budinok-simejnogo-tipu> (дата звернення: 30.03.2021 р.).
2. Служба (управління) у справах дітей. URL: [http://zt-rada.gov.ua/?3398\[0\]=12814](http://zt-rada.gov.ua/?3398[0]=12814) (дата звернення: 30.03.2021 р.).